

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

вул. Липська, 16, м. Київ, 01021, тел. (044) 253-15-63, факс (044) 254-05-83,
e-mail: info@ntmu.gov.ua, web: <http://www.ntmu.gov.ua>, код ЄДРПОУ 39389301

№ 21.20.10 № 26.109.6-02 - 10
На № _____ від _____

Обласні Київська міська державні адміністрації (за списком)

Щороку 22 січня у річницю проголошення Акта Злуки Української
Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки Україна
визначає День Соборності.

Офіційно його встановлено Указом Президента України «Про День
соборності України» № 42/99 від 21 січня 1999 року. 30 грудня 2011 року
Указом Президента України свято перейменували в День Соборності та
Свободи України, а 13 листопада 2014-го Указом Президента України
відновили як День Соборності.

Акт Злуки став однією з ключових подій Української революції 1917-
1921 років і справив величезний вплив на боротьбу українців за незалежність і
становлення української нації у ХХ столітті. Це було історичне об'єднання
українських земель в одній державі. Подія увінчала соборницькі прагнення
українців Наддніпрянщини та Надністрянщини щонайменше від середини
XIX століття, відтак залишається основоположною для традиції українського
державотворення.

Довідково: урочисте проголошення Акта Злуки – об'єднання
Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки
відбулося 22 січня 1919 році на Софійському майдані в Києві за участі
представників Директорії УНР, міністрів, дипломатичного корпусу,
духовенства. Наступного дня – 23 січня 1919 року – в приміщенні Оперного
театру розпочав роботу Всеукраїнський трудовий конгрес – вищий тимчасовий
законодавчий орган УНР. Участь у ньому взяли понад 400 делегатів, що
представляли всі регіони України. 23 січня 1919 року Трудовий Конгрес
затвердив ухвалу Української Національної Ради ЗУНР та Універсал Директорії
УНР про об'єднання УНР і ЗУНР в єдину Україну.

СРЗ

в інших областях України. Аби кожен розповів про щось дуже важливе і корисне,
зроблене з кимось із іншого регіону, похвалив, підтримав, відзначив, звернув
увагу, а потім передав естафету наступному. Учасники мають поділитися
думками про те, як реально твориться соборність. Наприклад, хтось із Одеси
мав контракт із кимось з Дніпра на доставку великого вантажу через порт і все
вдалося – це стало угодою року. Або хтось із Донецька відновив замок у
Житомирській області і разом зробили крутацьку туристичну атракцію. Або
хтось із Дніпра організував блискучу виставку-блокбастер у Львові, на яку
прийшли сотні тисяч людей і якус колегам і партнерам. Це про соборність, про
“зшивання” країни.

2. Організувати публічні лекції до Дня Соборності та Дня Героїв Крут
(29 січня).

До змістового наповнення заходів та підготовки виступів Український
інститут національної пам'яті підготував інформаційні матеріали (історичну
довідку, гасло кампанії та ключові повідомлення). Надсилаємо їх для
використання в роботі та широкого розповсюдження серед районних
державних адміністрацій.

Додаток: на 7 арк.

Голова

Антон Дробович

Олена Охрімчук (044) 290-25-88

Державна обласна державна адміністрація
Київської області
4860/1-20 від 15.01.2020

Інформаційні матеріали
до Дня Соборності України-2020

Щороку 22 січня у день проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки Україна відзначає День Соборності. Офіційно в Україні свято встановлено Указом Президента України «Про День соборності України» від 21 січня 1999 року № 42/99. 30 грудня 2011 року Указом Президента України день було перейменовано у «День Соборності та Свободи України». 13 листопада 2014 року Указом Президента України свято було відновлено як День Соборності.

Акт Злуки став історичним об'єднанням українських земель в одній державі. Він увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Наддністріщини – щонайменше з середини XIX століття. Це була основоположна подія для українського державотворення.

24 серпня 1991 року позачергова сесія Верховної Ради УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України. Його підтримали українці на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Ця подія стала відправною точкою для відліку історії сучасної Української державності.

Утім, історики цілком справедливо відзначають, що 24 серпня 1991 року насправді відбулося відновлення державної незалежності України. Вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена 22 січня 1918 року IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання Української Народної Республіки (далі – УНР) і Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР) в одну державу. Внаслідок невдач Української революції 1917–1921 року державність зберегти не вдалося. І як результат, упродовж XX століття українці змушені були кількаразово відновлювати її в боротьбі.

Є низка значень терміну “соборність”. Найбільш вживані з них: об'єднання в одне державне ціле всіх земель, заселених конкретною нацією на суцільній території; духовна консолідація всіх жителів держави, згуртованість громадян, незалежно від їхньої національності. Нарешті, соборність невіддільна від державності, суверенітету й реальної незалежності народу – фундаменту для побудови демократичної держави.

За часів радянського тоталітарного режиму проголошення незалежності УНР і День Соборності не відзначалися. Зі встановленням радянської влади всі українські свята були витіснені з суцільного простору. Пам'ять про об'єднання

УНР і ЗУНР зберігали мешканці Західної України й українська політична еміграція в країнах Західної Європи й Америки. 22 січня там урочисто відзначали свято незалежності та соборності Української держави.

Перше посправжньому масштабне відзначення свята Соборності відбулося 22 січня 1939 року в Карпатській Україні в місті Хусті. Таким чином закарпатці нагадали про волю українців, висловлену на з'їзді Всеукраїнських зборів у Хусті 21 січня 1919 року про приєднання Закарпаття до Української Народної Республіки зі столицею в Києві. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословацької демонстрація українців за участю понад 30 тисяч осіб, що з'їхалися до столиці Карпатської України.

У 71-у річницю Акта Злуки (22 січня 1990 року) в Україні відбулася одна з найбільших у Центрально-Східній Європі масових акцій – “живий ланцюг” як символ єдності східних і західних земель України. Понад мільйон людей, узявшись за руки, створили безперервний ланцюг від Івано-Франківська через Львів до Києва. Акція засвідчила, що українці подолали страх перед комуністичною партією і готові протистояти тоталітарному режимові. 26 років тому ця подія стала провісником падіння СРСР і відновлення незалежної України.

Історична довідка

Ідея соборності для українців завжди була актуальною та наріжною.

Підтвердження розуміння українським народом єдності – незалежно від політичних кордонів, які розділяли нашу територію, – можна знайти у різних епохах. Так, наприклад, у «Топографічному описі Харківського намісництва», виданому в 1788 році, йдеться про народ, що проживає у трьох державах: Російській імперії (Лівобережжя і Слобожанщина), Речі Посполитій (Правобережжя) та в монархії Габсбургів (Алпичина, Буковина і Закарпаття). У «Топографічному описі...» про українців йдеться: «...Коли вони збираються для поїздки в Київ зі Сходу від Волги і Дону, із Заходу з Галичини і Лодомерії і ближче до Києва прилеглих місць, дивляться один на одного не як на іноземців, але як на представників єдиного роду... всі ці розпорочені земляки і донині зберігають сянеську повагу до матері своїх давніх країв міста Києва».

Прагнення до ідеалу монолітності народу, його об'єднання в соборній державі було притаманне різним національним рухам Європи. Хрестомайтині приклади втілення цього візиря – об'єднання Німеччини й Італії у XIX столітті. Італійці навіть запровадили поняття для опису політичної програми об'єднання різних народів – іредентизм.

Український національний рух виступив із програмою іредентизму під час «Весни народів» 1848–1849 років – серії революцій, які прокотилися Європою від Франції до Валахії. Перша українська політична організація Головна Руська Рада, що постала у Львові, взяла активну участь у цих подіях. У маніфесті 10 травня 1848 року вона задекларувала: «Ми Русини Галицькі належимо до великого

Руського народу, котрий одним говорить лянком і 15 мільонів винюсть, з котрого підпретства мільона земля Ілицьку замешкує». Серед збережених матеріалів Головної Руської Ради є анонімна стаття, в якій зазначається: «Від Тиси за Карпатими, по обидва боки від Дністра і Дніпра аж до берегів Дону розкинулись поселення одного слов'янського народу, чисельність котрого досягає 15 мільонів. Таму прудначенням такого великого народу не може бути, щоб у Європі зайняли побічне становище, щоб підпорядковувались іншому».

З другої половини XIX століття українська політична елітність (соборність) стала одним із провідних мотивів декларацій та діяльності національного руху по обидва боки від Збруча. Після 1865 року у версії пісні на слова наддніпрянина Павла Чубинського та музику галичанина Михайла Вербицького (саме вона пізніше стала основою гімну України) з'явилися такі слова:

*«Станем браття, в бій кривавий від Сяну до Дону,
В ріднім краю панувати не дамо нікому».*

Створена у 1891 році в Полтаві таємна студентська організація «Братство тарасівців» проголошувала у програмі: «Самостійна суверенна Україна: соборна й неподільна, від Сяну по Кубань, від Карпат до Кавказ». Пізніше гасло «Одна, єдина, нероздільна, вічна, самостійна Україна від Карпат аж по Кавказ» використав Микола Міхновський у брошурі «Самостійна Україна» (1905). У 1895-му галичанин Юліан Бачинський у книзі «Україна Гредетя» проголосив: «Україна одна нероздільна від Сяну по Кавказ – от її стая!».

На практиці ідея соборності виражалася у співпраці українців-підданих різних держав. У 1870-х–1890-х роках із Російської імперії до Австро-Угорщини приїздили працювати Михайло Драгоманов, Пантелеймон Куліш, Михайло Грушевський. Там вони реалізовували таланти та задавали інтелектуальний імпульс життю української громади. 1906 року Михайло Грушевський писав: «За багатьох десятиліть або десятиліть п'ять літ суспільність галицька привисла як ту духаєв фабрику, де викокується українська культура для цілої соборної України».

Перша світова війна, Лютнева революція 1917 року та розпад Австро-Угорщини восени 1918-го наблизили втілення ідеалу соборності. Символічною була зустріч вождів українських національних формувань – не на фронті Першої світової, де вони змушені були вбивати одне одного, а в урочистій атмосфері на батьківщині козацтва – острові Хортиці у квітні 1918 року. Галицький Лейон Українських січових стрільців на чолі з ерцгерцогом Вільгельмом (Василем Вишиваним) прийшов сюди разом із австрійськими військами, а Кримська група Запорізького корпусу військ УНР Петра Болбоначана якраз прямувала до Сивашу. Не випадково назви обох формувань відсилали до традицій Запорозької Січі.

Процес об'єднання двох українських республік – УНР і ЗУНР – почався невдовзі після встановлення української влади у Східній Галичині, і ще до того, як Директорія УНР переможно увійшла до Києва. 1 грудня 1918 року на загальнонаціональній станції у Фастові представники ЗУНР і Директорії підписали «Представульний договір» (тобто попередній чи preliminary). Статті угоди констатували, непохитний намір ЗУНР «злитися в найкоротшій часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою». Зі свого боку, УНР проголошувала, що вона дає згоду «прійняти всю територію і населення Західно-Української Народньої Республіки як складову частину державної цілості в Українську Народню Республіку». Договір підписали: від УНР – Володимир Винниченко, Симон Петлюра, Федір Швець, Панаас Андрієвський, від ЗУНР – Лонгин Цегельський і Дмитро Левницький.

Представульний договір ратифікували 3 січня 1919 року на першому засіданні Української Національної Ради – керівного органу ЗУНР. Для урочистого проголошення цієї Ухвали та завершення юридичного оформлення об'єднання двох республік до Києва було відправлено представницьку делегацію на чолі з віце-президентом УНР Левоном Бачинським.

22 січня 1919 року, в першу річницю проголошення незалежності УНР, в Києві на Софійській площі відбулися урочисті збори. На них проголосили Універсал Директорії Української Народної Республіки про залучку із Західноукраїнською Народною Республікою. О 12-й годині розпочалася церемонія проголошення Акта Злуки. Урочистості почалися промовою голови делегації ЗУНР Лева Бачинського, потім Лонгин Цегельський зачитав вірчу Трамоту УНР Ради і Ради державних секретарів ЗУНР до Директорії. У зачитаному на зборах «Універсалі соборності», зокрема, відзначалося: «Однині воедино зливаються столітніми одірвани одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буховина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умарати краєні сина України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка».

Після цього Лев Бачинський вручив грамоту Голові Директорії Володимирові Винниченку. Приймавши її, він привітав делегацію західних українців короткою промовою, в якій підкреслив історичне значення Акта Злуки. Наступного дня, 23 січня 1919 року, в приміщенні кийвського Оперного театру (сучасна Національна опера України) Трудовий Конгресс України обговорив згадані документи і схвалив їх. Ратифікувавши таким чином Універсал Директорії, Конгрес надав йому законного юридичного характеру. Президент УНР Ради Євгена Петрушевича незабаром обрав до складу Директорії. ЗУНР після об'єднання з УНР змінила назву на Західна область Української Народної Республіки (ЗО УНР). Розпочалася активна співпраця між обома державними утвореннями в економічній, військовій та культурних сферах.

Ідея соборності охопила українців у найвіддаленіших куточках їх проживання. Відлоємком історичного руху до Злуки на Закарпатті стали Всенародні збори у Хусті 21 січня 1919 року, які постановили об'єднати Карпатську Україну з Українською Народною Республікою зі столицею в Києві.

В умовах перманентної боротьби за свободу і незалежність надзвичайно багато важило братерство по зброї східних та західних українців. Це від початку 1918 року однією з найобсяднішою військовою формашкою УНР стали Січові стрільці, кістяком яких були галичани та буковинці. Зі своєю боку, Східноукраїнські командувачі Михайло Омелнович-Павленко й Олександр Греків очолювали Галицьку Армію. Алігозем співпраці та консолідації зусиль став спільний похід українських армій на Київ у серпні 1919 року.

Однак через низку причин об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу не було левдене до завершення. Продовжували існувати два окремі уряди, дві армії. Республіки фактично перебували у конфедеративних відносинах. Відмінні геополітичні інтереси та цілі, зрештою, призвели до розвалу соборного фронту Української революції пізньої осені 1919 року.

Тим не менше, Акт Злуки став символом і легендою для наступних поколінь борців за Україну. Після проголошення об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року питання цілісності української нації в українській політичній думці вже ніколи не ставилося під сумнів. Упродовж багатьох десятиліть Акт залишався символом віри, ідейним імперативом боротьби за незалежну, соборну державу.

22 січня 1939 року ювілей Злуки головно визначили в автономній Карпатській Україні. Це була не просто маніфестація, а найбільша за 20 років перебування краю у складі Чехословацької держави демонстрація українців. У ній взяли участь понад 30 тисяч осіб, що з'їхалися до Хуста – столицю Карпатської України. Український націоналістичний рух проголосив метою створення Української самостійної оборонної держави (УССД). Старе гасло «від Сяну по Кавказ», проголошене Юліаном Ванінським, увійшло до слів Маршу українських націоналістів (гімну ОУН), написаного в 1929 році Олексом Бабем. 24 серпня 2018 року адаптований до сучасних українських умов варіант пісні став Маршем Української армії:

«Веде нас в біт борців утваних слава.

Для нас закон найвищий і наказ:

«Соборна Українська держава –

Вільна й мірна, від Сяну по Кавказ»

21 січня 1990 року Українська патріотична громадськість із нагоди 71-ї річниці проголошення Акта Злуки УНР та ЗУНР утворила між Івано-Франківськом і Києвом живий ланцюг єднання. Прикладом тієї «Української хвилі» стала акція жителів крайн Балті «Балтійський шлях». Наша акція стала знаком ушанування подій Української революції. Кількість учасників акції

досеменно невідомо. Різні джерела називають від 500 тисяч до трьох мільйонів людей, які взялися за руки та створили безперервний ланцюг від Києва через Львів до Івано-Франківська. Акція стала провідником майбутнього падіння СРСР і постанови незалежності України.

Пам'ять про існування власної держави у 1917–1921 роках стала одним із наріжних каменів формування модерної національної ідентичності українців, надихала на продовження визвольної боротьби. Зрештою вона завершилася відновленням незалежності у 1991 році. Через сторіччя після проголошення Акта Злуки на Софійському майдані соборність залишається на порядку денному національних завдань. Відновлення соборності відбувається після деокупації Криму й окремих районів Донецької і Луганської областей.

Гасла пьотгорічної кампанії з відзначення Дня Соборності:

“В єдності сила” або “Разом сильніші”.

Ключові повідомлення

Соборність передбачає не лише пам'ять про минуле, а й потребує згуртованої спільної праці та взаємодії в сучасній Україні, коли ми, з різних регіонів, спілкуємося, разом працюємо, створюємо знакове і важливе.

Ідея соборності завжди була наріжною й актуальною для українців. Від другої половини XIX століття українська політична єдність стала одним із провідних мотивів декларацій та діяльності національного руху по обидва боки від Збруча.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – історичний акт об'єднання українських земель в одній державі. Подія основоположна для Українського державотворення.

Акт Злуки 22 січня 1919 року увінчав соборницькі прагнення українців обох частин України – Наддніпрянщини та Надністрянщини – щонайменше з середини XIX століття.

Ідея соборності України була ключовою для наступного покоління учасників Українського визвольного руху у XX столітті.

22 січня ми згадуємо дві рівнозначні за вагою події української історії: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. А вже 22 січня 1918 року вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже за рік (22 січня 1919 року) на Софійському майдані в Києві відбулася не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу.

Національна єдність є не тільки базовою цінністю громадян країни, а й обов'язковою передумовою успішного спротиву зовнішній агресії.

Незалежність і суверенність - запорука існування нації. Втрата незалежності у результаті більшовицької окупації у подальшому призвела до мільйонних втрат серед українців від Голодомору, репресій та війн.

Сьогодні Україна продовжує боротьбу за незалежність і соборність. Тому соборність залишається на порядку денному національних завдань.

Після України - це повернення окупованих Криму і окремих районів Донеччини та Луганщини.